

В. В. ВОЛИНЕЦЬ**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ
І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Визначено теоретичні та методологічні підходи до тлумачення змісту та сутності економічної функції держави у сучасній юридичній науці. Автор встановлює роль, значення та механізми забезпечення економічної функції в системі функцій держави, надає характеристику трансформаціям економічної функції держави в контексті постання соціальної держави та соціально орієнтованої ринкової економіки, визначає правові гарантії основних економічних прав і свобод.

Ключові слова: система функцій держави, економічна функція, ринкова економіка, конкуренція, правове регулювання економічних відносин, економічні права і свободи.

Определены теоретические и методологические подходы к толкованию содержания и сущности экономической функции государства в современной юридической науке. Автор описывает роль, значение и механизмы обеспечения экономической функции в системе функций государства, дает характеристику трансформациям экономической функции государства в контексте становления социального государства и социально ориентированной рыночной экономики, определяет правовые гарантии основных экономических прав и свобод.

Ключевые слова: система функций государства, экономическая функция, рыночная экономика, конкуренция, правовое регулирование экономических отношений, экономические права и свободы.

The article gives the study of theoretical and methodological approaches to the interpretation of the content and nature of the economic functions of the state in modern jurisprudence. The author describes the role, significance and mechanisms to ensure the state economic function, gives a description of transformations of the economic functions of the state in the context of emergence of the welfare state and socially-oriented market economy, defines the legal guarantees of basic economic rights and freedoms.

Key words: system of state functions, economic function, market economy, competition, legal regulation of economic relations, economic rights and freedoms.

Наголошуючи на дедалі більш широкому розповсюдженні функціонального підходу у вивченні суспільних відносин та процесів становлення і розвитку держави¹, стає незаперечним той факт, що сучасне осмислення самого феномена державності, а також його сутності неможливе поза зверненням до поняття функцій держави, а також їх змістовного державно-правового аналізу як специфічних і конкретних виявів її соціального призначення, що відображаються та реалізуються у повсякденній діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування. З цього погляду, не може викликати сумніву те, що не лише загальна проблематика вивчення функцій держави, але й звернення до її окремих функцій (у тому числі й до такої базисної функції, як економічна²) становить один з пріоритетних напрямів досліджень сучасної юридичної науки, що має свою незаперечну практичну і теоретичну значущість.

Водночас, вказуючи на наукову значущість дослідження економічної функції держави та її правового забезпечення, не можна не відзначити актуальність зазначеної проблематики, що зумовлюється такими причинами.

По-перше, перегляд сутності та завдань держави змушує шукати нові баланси

у системі інтересів різних верств населення, включаючи й такі дві групи, як виробники і споживачі. Це може бути реалізовано завдяки поєднанню принципів ринкової економіки та виправданого державного регулювання, адже, як довела практика, ані «суцільно вільний ринок», ані «тотально одержавлена економіка» не спроможні забезпечити сталий економічний розвиток разом із забезпеченням базових соціальних потреб суспільства в цілому. Щодо останнього, як зауважує О. Лоцихін, одержавлення економіки спричиняє три негативних ефекти: а) «відключення» дії автоматичних механізмів узгодження попиту та пропозиції товарів і послуг (тобто інтересів споживача і виробника); б) відсутність відповідальності безпосереднього виробника економічних послуг; в) зайва адміністративна зарегульованість економічних відносин³. Отже, пошук нових та удосконалення вже існуючих правових засобів впливу на ефективний розвиток економічних відносин у суспільстві є актуальним і важливим завданням не тільки для юридичної науки, але й для всього комплексу наук, що мають своїм предметом вивчення суспільства і суспільних відносин.

По-друге, у контексті останніх економічних викликів ХХІ століття (багато у чому спричинених процесами глобалізації економіки і трансформацією базису економічного розвитку) дедалі більшої ваги набуває антикризова діяльність держави, яка повинна шляхом швидких та дієвих заходів ліквідувати небезпеку, що виникає не тільки на регіональному або навіть національному рівні, але й на міждержавному та міжнародному рівнях. Яскравим прикладом такої потреби можуть бути дії ЄС щодо таких країн, як Ісландія та Греція (а також частково Португалія та Іспанія) в економічній та фінансовій сферах. Очевидно, що головним механізмом впливу на економічні відносини та засобом реалізації економічної функції є саме право і правове унормування, формування нових правових інститутів, які дозволяють збалансувати державні видатки, зменшити платіжний дефіцит, оптимізувати бюджетну політику тощо. У цьому сенсі ми є свідками трансформації економічної функції, суб'єктом якої стає вже не лише кожна окремо взята держава, але й міждержавні утворення. Все це істотно підвищує актуальність вивчення та наукового аналізу правових основ забезпечення економічної функції у сучасних умовах.

Нарешті, по-третє, не можна не зазначити, що економічний розвиток України останніх років так і не дозволив реалізувати ті амбіційні плани, що ставила перед собою наша держава не лише на початку періоду свого незалежного державного будівництва наприкінці ХХ століття, але й у ХХІ столітті, коли виклики та задачі глобального економічного розвитку ще більше загострили проблеми ефективності реалізації економічної функції на національному та міждержавному рівні. Наразі умови для розвитку підприємництва та залучення приватних інвестицій в Україну є вкрай несприятливими, власники приватного капіталу постійно ризикують втратити свій бізнес через масову корупцію та податковий тиск, за рівнем економічних свобод Україна наразі знаходиться на рівні Нігерії, а за кількістю податків та рівнем складності ведення бізнесу посідає перше місце в Європі. Зрозуміло, що такий негативний стан не тільки не сприяє розвитку нормальних економічних відносин в Україні (яскравим підтвердженням цього є масова «тінізація» економіки України, щонайменше 50% якої, за підрахунками різних фахівців, знаходиться «в тіні»), але й позбавляє державу матеріальної бази для успішної реалізації інших своїх функцій (насамперед у соціальній сфері, у сфері національної безпеки, екології тощо). Подальший розвиток Української держави

(незалежно від того, який саме з аспектів цього розвитку досліджується) нерозривно пов'язаний з удосконаленням її економіки, а отже, й з підвищенням ефективності реалізації економічної функції держави та її правового забезпечення.

Ставлячи на меті цієї статті загальну характеристику правового забезпечення економічної функції держави в умовах становлення соціально орієнтованої ринкової економіки, маємо реалізувати такі завдання: а) проаналізувати основні теоретико-методологічні підходи до визначення поняття економічної функції держави у сучасній юридичній науці; б) встановити специфіку трансформації економічної функції в умовах становлення соціально орієнтованого типу ринкової економіки; в) визначити основні проблеми правового забезпечення економічної функції держави у сучасній Україні та засоби їх розв'язання.

Останнім часом як серед вітчизняних, так і серед російських дослідників, можна констатувати істотне збільшення кількості звернень до тих чи інших аспектів або проблем правового забезпечення реалізації економічної функції. Серед вітчизняних авторів варто згадати змістовні публікації таких фахівців, як О. Лощикін, А. Качук, В. Сергієнко, Т. Шкляр, В. Давиденко, О. Варич, Л. Васечко та ін.

Проте, говорячи про економічну функцію держави, насамперед слід уточнити, про яку саме державу йдеться, адже, як цілком справедливо зазначає О. Варич, «демократичні держави виконують абсолютно інші функції, ніж держави експлуаторського типу чи авторитарні держави»⁴. Тому домінування певного типу економічних відносин і характер організації державної влади (а також основні цілі, що ставляться державою), безумовно, впливають не лише на зміст державної економічної політики, але й на те, як саме реалізується економічна функція держави. Зазначимо, що свого часу про це писав радянський дослідник Л. Загайнов⁵. Так само з домінуючим типом суспільних відносин та характером власності на засоби виробництва пов'язував реалізацію економічної функції держави Д. Цивадзе⁶. Досить часто в науковій літературі можна зустріти усталене протиставлення ринкової економіки та економіки, що знаходиться під контролем держави (цей тип економічних відносин притаманний авторитарним і тоталітарним державам). Цілком очевидно, що принаймні з другої половини ХХ століття подібне жорстке протиставлення втратило свою значимість, оскільки по мірі набуття окремими країнами властивостей соціальної держави (насправді, будь-яка держава, що проголошує себе соціальною, як аргументує О. Скрипнюк, повинна мати необхідні економічні та матеріальні ресурси для успішного забезпечення своїх соціальних цілей і програм соціального розвитку громадян і суспільства в цілому⁷), істотно змінилось і ставлення до ідеї «вільного ринку», яка почала інтерпретуватись у термінах «соціально відповідального ринку» або «соціально орієнтованої ринкової економіки». Фактично це саме зазначає й В. Бабкін, наголошуючи на тому, що з другої половини ХХ століття спостерігаємо зміну ставлення держави до її ролі в економічних відносинах, оскільки зростання суперечностей і напруженості в суспільстві зумовлює необхідність пошуку нових засобів реагування держави на економічну ситуацію, що виникла, з метою запобігання революційним вибухам⁸. Це спричинило істотну активізацію та підвищення значущості правового забезпечення економічної функції, яке передбачає встановлення загальнообов'язкових правил поведінки економічних агентів, інституційне закріплення їх у формі законів й інших нормативно-правових актів, здійснення контролю за їх дотриманням, гарантування дотримання прав власності, законо-

давче регулювання статусу різних суб'єктів ринку, визначення їх взаємних прав та обов'язків, а також кола припустимих видів економічної діяльності тощо⁹. Звісно, це не означає, що держава за допомогою права спробувала поставити під свій контроль всю сукупність економічних відносин. Насправді, як слушно доводить С. Дроботов, у правовій державі завжди зберігаються та дотримуються межі державного втручання у суспільні відносини¹⁰. Не є у цьому сенсі винятком й економічні відносини, в яких не може і не повинен встановлюватись нормативний диктат з боку держави. Насправді, коли йдеться про «соціально орієнтований ринок», мається на увазі те, що у сучасних умовах держава повинна втручатись в економічні відносини не тільки з метою забезпечення вільної та чесної конкуренції, але й для підтримання економічної стабільності, економічного благополуччя громадян та сталого економічного розвитку. З огляду на зазначене, слід брати до уваги не лише загальну логіку теоретичної експлікації окремих функцій держави, але й те економічне середовище, ті економічні відносини, в яких діє держава, тобто йдеться про той специфічний простір, у якому, власне, і реалізується економічна функція держави.

Усталене у сучасній юридичній науці тлумачення економічної функції держави передбачає її визначення як діяльності держави, що спрямована на забезпечення нормального формування, функціонування та розвитку економіки країни, захист існуючих форм власності та створення умов для їх розвитку¹¹. На думку В. Червоноука, сутність економічної функції полягає у встановленні державою умов і порядку економічної діяльності, що включає у себе: а) формування економічної політики держави; б) створення правових основ ринку; в) зовнішньоекономічну діяльність держави; г) оперативне управління державним сектором економіки¹². Як доводить Л. Васечко, економічна функція держави може бути охарактеризована як «постійний вид діяльності держави, що полягає в управлінні окремими напрямками економічної діяльності, регулюванні економічних відносин та спрямований на забезпечення нормального розвитку та функціонування економіки»¹³. З цього погляду, аналізуючи роль держави у правовому регулюванні суспільних економічних відносин, можна виділити щонайменше три аспекти: а) управління окремими напрямками економічної діяльності, що здійснюється відповідними органами державної влади шляхом використання наданих ним законом повноважень у зазначеній сфері; б) санкціонування державою відповідних правових норм у частині регулювання економічних відносин; в) правові форми діяльності держави у сфері регулювання та сприяння розвитку певних економічних відносин. Для О. Лоцихіна економічна функція «має складний системний характер і складається з таких напрямів державної діяльності, як проголошення і захист економічних прав і свобод людини і громадянина, створення державного сектора в одній з галузей економіки, емісія коштів, загальна координація економічної та фінансової політики, включаючи економічне планування, державне замовлення, державне регулювання, оподаткування»¹⁴. Погоджуючись в цілому з таким тлумаченням поняття економічної функції держави варто додати, що останнім часом особливою ролі набуває функція підтримання та гарантування економічної безпеки держави, оскільки досить часто саме економічні відносини стають тим важелем тиску, який може посилити або, навпаки, послабити державу як у внутрішній, так і зовнішній сфері. Серед російських юристів про це зауважує Є. Кузнецова, наголошуючи, що у сучасних умовах глобального розвитку саме забезпечення економічної безпеки стає одним з найважливіших аспектів реалізації

економічної функції держави¹⁵.

До речі, юридичним підтвердженням значущості проблематики економічної безпеки для реалізації економічної функції держави можуть виступити норми Закону України «Про основи національної безпеки України»¹⁶, які встановлюють, що загрозами національної безпеки в економічній сфері є: істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності й науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків; критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення; загострення проблеми підтримання в належному технічному стані ядерних об'єктів на території України; недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці; критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку; нерациональна структура експорту з переважно сировинним характером та низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості; велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів; небезпечно для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в стратегічних галузях економіки; неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій, що ускладнює створення конкурентного середовища в економіці; критичний стан з продовольчим забезпеченням населення; неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження, що створює загрозу енергетичній безпеці держави; «тінізації» національної економіки; переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними. Очевидно, що ліквідація або принаймні мінімізація зазначених загроз передбачає підвищення ефективності та результативності реалізації економічної функції держави. Так само важливим аспектом реалізації економічної функції держави у сучасних умовах, як доводить О. Варич, є узгодження економічних інтересів держави і суспільства, а також забезпечення їх взаємодії. Зокрема, зазначає дослідниця, вплив держави на економічну сферу передбачає створення умов, за яких забезпечується баланс приватних і публічних інтересів: «Необхідні, по-перше, спрямованість держави на те, щоб утримуватися у відповідних межах, і по-друге, активна діяльність громадських організацій, які б у разі необхідності обмежували діяльність держави межами права. У зв'язку з цим саме існування чітко розвинутої системи збалансування інтересів суспільства і держави дає змогу, з одного боку, державі визначити свою активну роль в регулюванні економічних відносин, а з іншого – забезпечити достойний ступінь впливу інститутів громадянського суспільства»¹⁷.

Отже, наразі економічна функція держави у тій чи іншій формі закріплюється у конституціях переважної більшості сучасних держав. При цьому йдеться не лише про ті чи інші форми регламентації економічної діяльності держави, а також про забезпечення та захист економічних прав людини і громадянина, але й про

загальну роль та призначення держави (включаючи й органи державної влади, хоча при цьому, звісно ж, варто пам'ятати про нетотожність економічної функції держави та повноважень в економічній сфері тих чи інших органів державної влади і місцевого самоврядування) у розвитку та регулюванні економічних відносин.

Яскравим прикладом у цьому аспекті може бути Конституція Італії, глава третя частини першої якої повністю присвячена висвітленню економічної функції держави та визначенню її конституційних основ. Зокрема, йдеться про статті 35 – 47, які визначають основні завдання держави в економічній сфері, а також основні групи економічних відносин, що є предметом державно-правового регулювання¹⁸.

Але навіть якщо у конституціях і відсутній спеціальний розділ, присвячений забезпеченню та реалізації економічної функції держави, самі по собі зазначені норми обов'язково присутні у тексті конституції. Наприклад, це ті конституційні норми і принципи, які визначають основи розвитку відносин власності, гарантують свободу підприємницької діяльності (зокрема, ст. 42 Конституції України чітко встановлює, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, тоді як держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності та не допускає зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції і недобросовісну конкуренцію), визначають роль держави щодо недопущення негативних явищ в економіці, окреслюють цілі та механізми економічного розвитку. Більш того, як правило, вони корелюють з конституційним визначенням основ державної політики в економічній галузі, чи точніше сказати – державна економічна політика формується і розвивається таким чином, щоб реалізовувати і досягати сформульованих у конституції цілей і завдань суспільно-економічного розвитку. В Україні ці питання знайшли своє відображення в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»¹⁹. Зокрема, у ст. 7 Закону зазначається, що основними засадами внутрішньої політики в економічній сфері є: забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, досягнення високих темпів її зростання, забезпечення макроекономічної стабільності та низького рівня інфляції; розвиток внутрішнього ринку, підвищення ефективності його функціонування та вдосконалення механізмів державного регулювання, забезпечення збалансованості попиту та пропозиції на окремих ринках; проведення узгодженої антиінфляційної політики та забезпечення цінової і валютно-курсової стабільності; проведення стабільної, раціональної та справедливої податкової політики, яка передбачає зниження податкового навантаження на економіку з розширенням бази оподаткування; проведення прозорої та виваженої бюджетної політики як дієвого інструменту соціально-економічного розвитку, захисту вразливих верств населення та інвестування в реальний сектор економіки для підтримання національного товаровиробника і збереження робочих місць; проведення ефективної політики управління державним боргом; підвищення результативності державних витратків, реалізація прозорої політики закупівель за державні кошти, яка гарантуватиме раціональне використання ресурсів; забезпечення економічної збалансованості розвитку регіонів, узгодженості напрямів їх розвитку із загальнонаціональними потребами; гарантування державою непорушності усіх форм власності як основи ринкової системи господарювання; перехід на європейську модель ринкового нагляду, якості та безпеки продукції; впровадження європейських підходів у сфері делегування

функцій держави суб'єктам господарювання; розвиток конкуренції як основного чинника підвищення ефективності економіки, забезпечення дієвого регулювання діяльності природних монополій, недопущення виявів монополізму на державному та регіональному рівнях; детінізація економіки, створення сприятливих умов для діяльності економічних агентів у легальному правовому полі; інтенсифікація інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема шляхом залучення коштів підприємств і населення, утвердження ефективної системи страхування інвестиційних ризиків, стимулювання спрямування заощаджень громадян на інвестування економіки, забезпечення інноваційної складової інвестицій; забезпечення ефективного управління об'єктами державної власності, запровадження прозорого та ефективного механізму реалізації державою своїх прав власника тощо.

Водночас важливою частиною загальної системи правового забезпечення реалізації економічної функції Української держави є ті закони та інші нормативно-правові акти, які визначають основи регулювання базисних економічно-господарських відносин. Скажімо, ст. 5 Господарського кодексу України²⁰ вказує, що правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. При цьому конституційні основи правового господарського порядку в Україні становлять: право власності Українського народу на землю, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, що здійснюється від імені українського народу органами державної влади і органами місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України; право кожного громадянина користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону; забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності й господарювання, соціальної спрямованості економіки, недопущення використання власності на шкоду людині й суспільству; право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; визнання усіх суб'єктів права власності рівними перед законом, непорушності права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності; економічна багатоманітність, право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, визначення виключно законом правових засад і гарантій підприємництва; забезпечення державою захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, недопущення зловживання монополієм становичем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, визначення правил конкуренції та норм антимонопольного регулювання виключно законом; забезпечення державою екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України; забезпечення державою належних, безпечних і здорових умов праці, захист прав споживачів; взаємовигідне співробітництво з іншими країнами; визнання і дія в Україні принципу верховенства права.

Отже, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що в сучасних умовах переосмислення цінностей вільного ринку і побудови моделей соціально орієнтованих ринкових економік (звісно, у кожному конкретному випадку ці моделі мають свою специфіку) відбувається активізація еко-

номічної функції держави, сенс якої полягає у пошуку оптимального балансу між державним регулюванням економічних процесів та ринковою саморегуляцією. Водночас серед усталених аспектів реалізації економічної функції держави, що включають у себе формування економічної політики держави, створення правових основ ринку та оперативне управління державним сектором економіки, особливої ваги набувають такі напрями діяльності держави, як гарантування економічної безпеки (як невід'ємної частини загальної системи внутрішньої безпеки держави) та узгодження економічних інтересів держави (яка не повинна перетворюватись на велику приватизовану олігархічними групами корпорацію) і суспільства. Це дозволяє стверджувати, що нині правове забезпечення економічної функції в умовах розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки включає у себе насамперед правове забезпечення державного управління окремими напрямками економічної діяльності, нормативне санкціонування державою певних економічних відносин, правове регулювання розвитку економічних відносин.

1. *Лоцихін О. М.* Проблема теорії функцій держави у радянській юридичній науці // *Правова держава: Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.* – К., 2007. – Вип. 18. – С. 130. 2. *Гоєин А. А.* Экономическая функция государства: отдельные элементы практики реализации // *Право и государство: теория и практика.* – 2009. – № 8 (56). – С. 10. 3. *Лоцихін О. М.* Тенденції розвитку економічних функцій сучасної держави та шляхи вдосконалення механізму їх реалізації // *Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. – Вип. 35. – С. 30. 4. *Варич О. Г.* Еволюція функцій держави: аспекти теоретико-порівняльного аналізу // *Правова держава: Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.* – К., 2009. – Вип. 20. – С. 147. 5. *Загайнов Л. И.* Экономические функции советского государства. – М.: Юрид. лит., 1968. – С. 29-30. 6. *Цивадзе Д. Ю.* Развитие экономических функций Советского государства. – М.: Юрид. лит., 1970. – С. 23-35. 7. *Скрипнюк О. В.* Правова, соціальна держава в Україні: конституційні основи та основні тенденції розвитку // *Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.* – К., 2001. – Вип. 12. – С. 186-197. 8. *Бабкін В. Д.* Конституційні засади соціальної держави України // *Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.* – К., 2000. – Вип. 11. – С. 127. 9. *Лоцихін О. М.* Економічні функції держави: у пошуках необхідного мінімуму // *Правова держава: Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.* – К., 2005. – Вип. 16. – С. 170. 10. *Дроботов С. А.* Регулятивна функція права у правовій державі: Поняття і ознаки // *Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – Вип. 50. – С. 50. 11. *Загальна теорія держави і права: Підручник / За заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина.* – Х.: Право, 2009. – С. 97. 12. *Червонюк В. И.* Теория государства и права: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2007. – С. 122. 13. *Васечко Л. О.* Взаємозв'язок права та економіки в умовах глобалізації // *Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – Вип. 50. – С. 43. 14. *Лоцихін О. М.* Економічні функції сучасної держави та конституційно-правові основи їх реалізації // *Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. – Вип. 34. – С. 11. 15. *Кузнецова Е. И.* Экономическая безопасность – главная макроэкономическая функция государства // *Вестник Московского университета МВУД России.* – 2005. – № 4. – С. 33-34. 16. *Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р.* // *Відомості Верховної Ради України.* – 2003. – № 39. – Ст. 351. 17. *Варич О. Г.* Теоретико-правові аспекти взаємодії економічних інтересів

держави і суспільства // Правова держава: Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2010. – Вип. 21. – С. 143. **18.** Конституції государств Европы: В 3 т. / Под ред. Л. А. Окунькова. – М.: НОРМА, 2001. – Т. 2. – С. 109-112. **19.** *Про засади внутрішньої і зовнішньої політики* : Закон України від 01.07.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 527. **20.** *Господарський кодекс України* від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.